

Ensietoa

sosiaaliturvasta, sosiaali- ja terveystalveluista 2022

Hoito- ja kuntoutumisaikana voi tulla järjestettäväksi monia käytännön asioita. Lapin keskussairaalan sosiaalityöntekijän kanssa voit keskustella elämäntilanteestasi, sairastumisen tai vammautumisen aiheuttamista muutoksista sekä saada yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa sekä konkreettista apua mm. sosiaaliturvaan liittyvistä etuuksista.

Sisällys

Sisällys.....	2
Erikoissairaanhoidon sosiaalityöntekijä.....	3
Asiakasmaksut.....	3
Asiakasmaksukatto.....	4
Kelan korvaukset matkoista ja yöpymisestä.....	5
Kelan lääkekorvaukset.....	6
Sairausajan toimeentulo.....	7
Eläketurva.....	8
Kuntoutustuki.....	8
Osakuntoutustukea.....	8
Työkyvyttömyyseläke.....	8
Osatyökyvyttömyyseläke.....	9
Osittainen varhennettu vanhuuseläke.....	9
Työeläke.....	9
Takuueläke.....	9
Eläketuki.....	9
Työhön palaaminen kevennetysti, ammatillinen kuntoutus.....	9
Lääkinnällinen kuntoutus eli avoterapiat, sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssit.....	10
Kelan vammaisetuudet.....	11
Näin arvioit itse oikeuttasi saada kelan vammaisetuutta.....	12
Tukipalvelut kotiin.....	12
Kunnan vammaispalvelut.....	13
Omaishoidontuki.....	13
Toimeentulotuki.....	13
Psykykinen ja psykososiaalinen tuki, vertaistuki.....	14
Päihdepalvelut.....	14
Liikkumisesteisen pysäköintitunnus.....	14
Verotus.....	15
Vapautus ajoneuvoveron perusverosta.....	15
Invalidivähennys.....	15
Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys.....	15
Kotitalousvähennys.....	16
Autoveron palauttaminen vamman perusteella.....	16
Potilaan oikeusturva.....	17
Potilaan asema ja oikeudet.....	17
Potilasvahinkovakuutus.....	17
Lääkevahinkovakuutus.....	17
Potilasasiamies.....	17
Sosiaalihuollon asiakkaan oikeusturva.....	17
Hoitopaikan valinnan vapaus kiireettömässä sairaanhoidossa.....	18
Perusterveydenhuolto.....	18
Erikoissairaanhoido.....	18
Kelan matkakorvaukset valinnan vapautta käytettäessä.....	19
Kuntien yhteystietoja.....	20
Lisätietoja, lomakkeita, ohjeita.....	21

Erikoissairaanhoidon sosiaalityöntekijä

- antaa tietoa sosiaaliturvaan liittyvistä etuuksista (mm. sairauspäiväraha, matka- ja lääkekorvaukset, eläkkeet ja vammaisetuudet)
- ohjaa perhe- ja sosiaalipalveluissa (mm. vammaispalvelut, toimeentulotuki, päihdepalvelut, kotipalvelu, lastensuojelu, omaishoidontuki)
- antaa tukea kriisitilanteissa
- osallistuu potilaiden, omaisten ja henkilökunnan kanssa selviytymistä tukevien palvelujen järjestämiseen (esim. asumisen tukipalvelut)
- auttaa työkyvyn ja kuntoutusmahdollisuuksien selvittämisessä
- neuvoo potilaan oikeuksiin liittyvissä asioissa
- tekee yhteistyötä potilaan läheisten, viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Asiakas ja/tai omainen voi ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään oma- aloitteisesti tai sairaalan henkilökunnan välityksellä. Käynnit ovat maksuttomia.

Asiakasmaksut

Erikoissairaanhoidon asiakasmaksuja Lapin sairaanhoitopiirissä vuonna 2022

- Lyhytaikainen laitoshoido
  - hoitopäivämaksu 49,60 €
  - psykiatrian hoitopäivämaksu 22,80 €
  - hoitopäivämaksu maksukatton ylittymisen jälkeen 22,80 €
- Sairaalan poliklinikkamaksu 41,80 €
- Sarjassa annettava hoito 11,60 €
- Päiväkirurgian maksu 136,90 €
- Kuntoutushoidon maksu 17,10 €

Potilashotelli

- Hoitoon tulevat potilaat 54 €
(alle 2 vuotiaat maksutta)
- Jos yöpyy useamman kuin yhden yön 46,20 €
- Perheenjäsenet, omaiset 60,90 €
- Perhehuone (2 aik. + alle 18v lapsia) 106,90 €
- 1–4 tunnin lepohuone 24,90 €

Asiakasmaksukatto

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain (734/1992) 6 a §:n mukaan palvelujen käyttäjien asiakasmaksuille on säädetty vuotuinen enimmäismäärä, maksukatto. **Maksukatto on 692 euroa vuonna 2022.** Seurantajakso alkaa aina kalenterivuoden alusta ja päättyy vuoden lopussa.

Asiakasmaksulain 6 a §:n mukaan maksukattoon huomioidaan maksut seuraavista palveluista:

- terveyskeskuksen avosairaanhoidon palvelusta
- poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta
- päiväkirurgisesta toimenpiteestä;
- suun ja hampaiden tutkimuksesta ja hoidosta hammasteknisiä kuluja lukuun ottamatta;
- suun ja leukojen erikoissairaanhoidon hoitotoimenpiteistä;
- terveydenhuollon ammattihenkilön antamasta fysioterapiasta,
- neuropsykologisesta kuntoutuksesta, ravitsemusterapiasta, jalkojenhoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä parantavasta ja ylläpitävästä hoidosta;
- sarjassa annettavasta hoidosta;
- päivä- ja yöhoidosta;
- tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta;
- lyhytaikaisesta terveydenhuoltolain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettusta laitoshoidosta ja lyhytaikaisesta sosiaalihuoltolain 22 §:ssä tarkoitettusta laitospalvelusta;
- terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitettusta lääkinnällisen kuntoutuksen laituskuntoutusjaksosta, jota annetaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain tai vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain mukaisia palveluja saavalle henkilölle.

Kaikkia terveydenhuollon kustannuksia ei huomioida maksukattoon, esim. sairaankuljetuksen omavastuumaksuja, pitkäaikaisen laitoshoidon maksuja, lääkärintodistusmaksuja, yksityislääkärin läheteellä tehdyt laboratorio- ja kuvantamismaksuja, työterveyshuollon maksuja, käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittyjä ns. "sakkomaksuja", viivästyskorjoja ja perintäkuluja.

Maksujen seuranta ja kertyneiden maksujen määrän selvittäminen ovat palvelunkäyttäjän vastuulla. **Seuraa maksukatton kertymistä itse, sillä**

potilaslaskutuksessa ei ole tietoa siitä, kuinka paljon maksua on kertynyt muissa julkisen terveydenhuollon yksilöissä (mm. OYS, HUS, oma terveyskeskus).

Kun maksukatto täyttyy, ota yhteyttä potilaslaskutukseen, jotta sinulle voidaan selvittää maksukertymää ja myöntää vapaakortti loppuvuodeksi. Puhelinnumeroita mm. Lapin keskussairaala p. 016 328 2902, Rovaniemen terveyskeskus / terveyskeskuksen vuodeosasto p. 016 322 4571, OYS p. 08 315 5779.

Vapaakortin myöntämisen jälkeen lyhytaikaisesta laitoshoidosta peritään 18 vuotta täyttäneeltä 22,80 € hoitopäivältä. Muista maksukattoon huomioitavista palveluista ei peritä maksuja vapaakortin voimassaoloaikana.

Kelan korvaukset matkoista ja yöpymisestä

Kela korvaa sairauden hoitoon, tutkimuksiin ja kuntoutukseen tehdyt matkat halvimman kulkuneuvon mukaan. Matkojen omavastuu on 25 € /suunta.

Matkakulujen omavastuuosuus (matkakatto) on 300 € / kalenterivuosi (2022).

Matkakattoon lasketaan mukaan matkojen omavastuuosuudet ja niitä pienemmät kustannukset, joten Kelaan kannattaa ilmoittaa kaikki, lyhyetkin esim. linja-autolla, tai omalla autolla tehdyt matkat. Oman auton käytön korvaus on 0,20 €/kilometri. (HOX! 1.7.22 alk 0,33 €/km) Kun matkakatto ylittyy, Kela lähettää kotiisi vuosiomavastuukortin (SV191), jonka jälkeen Kela korvaa matkat kokonaan vähentämättä omavastuuosuutta.

Mikäli **et terveydentilasi** vuoksi pysty käyttämään julkisia liikennevälineitä, voit tehdä **matkan Kela-taksilla**. Tuolloin tarvitset terveydenhuollon antaman todistuksen erityiskulkuneuvon tarpeellisuudesta (SV67). Tätä tarvitaan myös yli 100 km:n pituisista, omalla autolla kuljetuista matkoista (jos oman auton käyttö on ollut välttämätön terveydentilan vuoksi). Pyydä tätä terveydenhuollon tai kuntoutuksen yksilöstä ja säilytä todistus kuusi (6) kk siltä varalta, että Kela pyytää selvitystä.

Kela-taksin voi tilata myös **puutteellisten liikenneolosuhteiden vuoksi**. Tällöin taksin **käytön tarve ja liikenneolosuhteet perustellaan tilauspuhelun yhteydessä** eikä SV67-todistusta tarvita.

Pitkäaikainen (määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva) todistus taksin käytöstä (SV67) tulee toimittaa Kelaan.

Tilaa Kela-taksi Lapissa numerosta 0800 414 610 Taksi Helsinki Oy tai 0800 051 54 Suomen Lähilogistiikka Oy (LähiKyyti). Muualta tilatut taksimatkat eivät kerrytä omavastuukattoa etkä saa matkasta korvausta.

Jos sinulle on myönnetty vakiotaksioikeus, tilaa matka suoraan autoilijalta. Vakiotaksioikeus myönnetään Kelasta yksilökohtaiseen harkintaan perustuen vapaamuotoisella hakemuksella. Myös keskus-/ yliopistosairaalassa hoidettavat vaikeasti sairaat lapset ja yksin matkustavat alle 16-vuotiaat lapset ovat oikeutettuja vakiotaksiin.

Jos joudut yöpymään hoidon tai liikenneolosuhteiden takia matkalla, Kela voi maksaa **yöpymisrahaa majoituskuluista** enintään 20,18 €/vuorokausi. yöpymiskorvauksia haetaan samalla Kelan hakemuksella kuin matkakorvauksiakin (lomake SV4). Matkakorvausten takautuva hakuaika on kuusi (6) kuukautta.

Kelan lääkekorvaukset

Lääkekorvauksia maksetaan kolmessa korvausryhmässä. Peruskorvaus on 40 %, alempi erityiskorvaus on 65 % ja ylempi erityiskorvaus on 100 % myynti- ja viitehinnasta / ostokerta. 100 % korvattavista lääkkeistä maksat kustakin lääkkeestä omavastuun 4,50 €.

Saat korvausta ostamistasi lääkkeistä sen jälkeen, kun alkuomavastuusi on täyttynyt. Alkuomavastuu on 50 euroa kalenterivuodessa (2022). Alle 18-vuotiailta ei kuitenkaan peritä alkuomavastuuta. Vuosiomavastuu kertyy, kun ostat reseptillä korvausjärjestelmään kuuluvia lääkkeitä, kliinisiä ravintovalmisteita ja perusvoiteita. Alkuomavastuu kerryttää vuosittaista lääkekattoa. Vuosiomavastuuta kerryttävät myös työpaikkakassan, Kelan tai kunnan toimeentulotuen ja vapaaehtoisen vakuutuksen maksamat omavastuut. Sen sijaan vuosiomavastuuta ei kerry sellaisista lääkkeistä, jotka saat maksutta apteekista esim. liikennevahingon tai työtapaturman vuoksi. Jos ostamasi valmisteet eivät kuulu korvausjärjestelmään, kustannukset eivät kerrytä vuosiomavastuuta.

Erityiskorvaus reseptilääkkeeseen haetaan Kelasta lääkärin B-lausunnona. Erityiskorvaus myönnetään takautuen lausunnon päiväyksestä lähtien. Jos lääkkeiden erityiskorvaus pitää saada nopeasti, muista toimittaa lausunto

Kelaan mahdollisimman nopeasti tai pyydä toimittamaan se Kelaan (faksilla tai postilla) suoraan terveydenhoitoyksiköstä.

Kelan korvaamien lääkekulujen omavastuu (lääkekatto) on 592,16 euroa (2022).

Kela ei erikseen ilmoita lääkekaton täyttymisestä. Vuoden 2020 alusta alkaen saat lääkekaton ylittävistä ostosta lisäkorvauksen jo apteekissa, koska tieto siirtyy ajantasaisesti apteekkiin. Loppuvuoden ajan maksat jokaisesta korvattavasta valmisteesta vain **2,50 euron omavastuun**. Jos sinulle määrätty lääke on viitehintaa kalliimpi ja kiellät lääkevaihdon, maksat lisäksi viitehinnan ylittävän osuuden.

Aptekeissa on käytössä annosjakelu, jolloin apteekki toimittaa potilaan lääkkeet erissä valmiiksi kerta-annoksiksi jaeltuina. Kela korvaa osan annosjakelupalkkioista yli 75-vuotiaille, joilla on vähintään kuusi (6) jakeluun soveltuvaa korvattavaa lääkettä. Peruste annosjakeluun osoitetaan lääkärin lääkemääräykseen tekemällä merkinnällä ”annosjakelu”.

Voit hakea tietoa Suomessa kaupan olevien lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden ja perusvoiteiden hinnoista ja korvattavuuksista sekä keskenään vaihtokelpoisista lääkevalmisteista Kelan verkkosivuilla olevasta Lääkehakupalvelusta.

Sairausajan toimeentulo

Mikäli olet palkansaaja, sinulla on oikeus **työnantajan maksamaan sairausajan palkkaan**, selvitä kuinka kauan hän tätä maksaa (riippuu työehtosopimuksesta, minimissään 1 + 9 arkipäivää). Jos et ole saamassa sairausajan palkkaa työnantajalta tai jos olet yrittäjä tai työtön, voit hakea **sairauspäivärahaa Kelasta**. Tapaturmissa voi vakuutusyhtiö vastata sairausajan toimeentulosta ja jatkossa myös kuntoutuksen kustannuksista.

Tarvitset lääkärin todistuksen Kelaa (tai vakuutusyhtiötä) ja työnantajaa varten. Lääkärin A-todistuksella sairauslomaa voidaan myöntää enintään 60 päivää, pidempiin sairauslomiin Kela tarvitsee lääkärin B-todistuksen. Vakuutusyhtiöt voivat vaatia E-lausunnon. 90 sairauspäivän jälkeen Kela edellyttää työterveyslääkärin lausuntoa jäljellä olevasta työkyvystä ja selvityksen työhön paluun mahdollisuuksista. **Varaa aika työterveyshuoltoosi hyvissä ajoin ennen sairauslomasi päättymistä.**

Hae sairauspäivärahaa Kelan verkkosivuilla tai paperihakemuksella, sitä voi hakea takautuvasti kaksi (2) kk. Kela maksaa sairauspäivärahaa saman sairauden vuoksi enintään 300 arkipäivää (aikaan lasketaan kahden (2) vuoden sisällä maksetut sairauspäivät). Arkipäiviä ovat maanantai–lauantai. Vuonna 2022 sairauspäiväraha määräytyy vuositulon perusteella. Vuositulo lasketaan 12 kalenterikuukauden tarkastelujaksolta, joka edeltää päivärahaoikeuden alkamista edeltävää kalenterikuukautta.

Jos palaat töihin, kun olet saanut päivärahaa enimmäisajan, voit vähintään 30 päivän yhtäjaksoisen työskentelyn jälkeen saada sairauspäivärahaan 50 lisäpäivää uudelleen sairastuessa. Tämän jälkeen Kela maksaa päivärahaa saman sairauden perusteella vasta, kun edellisestä työkyvyttömyysjaksosta on kulunut vuosi. Päätoimisella opiskelijalla on oikeus opiskella enintään 40 % ohjeellisesta lukukauden tai -vuoden tavoitteesta menettämättä sairauspäivärahaa.

Eläketurva

Kuntoutustuki

Kuntoutustuki on määräaikainen työkyvyttömyyseläke, jota voidaan hakea sairauspäivärahauden jälkeen. Työeläkejärjestelmässä kuntoutustuen edellytyksenä on vähintään vuoden yhtäjaksoinen työkyvyttömyys. Edellytyksenä on, että työkyvyn oletetaan palautuvan hoidolla ja kuntoutuksella. Hakemuksen voi toimittaa Kelaan tai työeläkelaitokseen, liitteeksi tarvitaan hoito- ja kuntoutussuunnitelman sisältävä B-lääkärinlausunto. Kuntoutustuki voidaan myöntää täytenä, jos työkyky on alentunut vähintään 3/5 eli 60 %.

Osakuntoutustukea

Osakuntoutustukea voi hakea, jos työkyvyn alenema on vähintään 2/5 eli 40 %. Se voidaan myös myöntää työhön paluun tukemiseksi, jos täysi työkyvyttömyyseläke tai täysi kuntoutustuki lakkaa.

Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläkettä voi hakea, jos työkyky on alentunut vähintään 60 % eikä työkyvyn palautumisesta ole toiveita. Työkyvyttömyyseläkkeen määrään vaikuttavat eläkkeen perusteena oleva palvelusaika ja palkka sekä karttumisprosentti. 16–20-vuotiaalle ei yleensä myönnetä työkyvyttömyyseläkettä, ennen kuin on tutkittu hänen mahdollisuutensa ammatilliseen kuntoutukseen. Kuntoutuksen tai koulutuksen ajalta on mahdollista hakea kuntoutusrahaa.

Osatyökyvyttömyyseläke

Osatyökyvyttömyyseläkettä on mahdollista hakea, kun työkyky on alentunut 2/5 ja hakija siirtyy osa-aikatyöhön, jossa tulojen on pienennettävä vähintään 40 %. Osatyökyvyttömyyseläke on 50 % täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke

Osittainen varhennettu vanhuuseläke korvaa entisen osa-aikaeläkkeen. Vanhuuseläkettä voi ottaa jo 61-vuotiaana maksuun joko 25 % tai 50 % riippumatta siitä, työskenteleekö vai ei. Ennen vanhuuseläkeiän alarajaa otettuun osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen tehdään pysyvä varhennusvähennys 0,4 % kuukaudessa.

Työeläke

Työuraeläke myönnetään raskaan ja pitkän työuran tehneelle 63 vuotta täyttäneelle. Eläkettä voi hakea 38 vuoden työskentelyn jälkeen, jos on työskennellyt rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä ja työkyky on sairauden, vian tai vamman takia heikentynyt. Eläkkeen voi saada 1955 tai sen jälkeen syntynyt henkilö.

Takuueläke

Takuueläkkeeseen on oikeutettu 65 vuotta täyttänyt henkilö tai työkyvytön 16–64-vuotias, joka on asunut Suomessa vähintään kolme (3) vuotta ja jonka kaikki muut eläkkeet yhteensä jäävät alle takuueläkkeen määrän. Takuueläkkeen täysi määrä on 855,48 e/kk kuukaudessa (vuonna 2022). Takuueläke haetaan Kelasta.

Eläketuki

Eläketuki ikääntyvälle pitkäaikaistyöttömälle on tarkoitettu turvaamaan toimeentuloa ikääntyneelle pitkäaikaistyöttömälle, joka on ollut lähes yhtäjaksoisesti työttömänä viisi (5) vuotta. Lisätietoa myöntämisperusteista ja hakemusprosessista Kelan sivuilta.

Työhön palaaminen kevennetysti, ammatillinen kuntoutus

Jos sinulla on mahdollisuus palata töihin, mutta et pysty vielä täyteen työaikaan, **kevennettyjä työhön paluun** mahdollisuuksia tarjoaa

- Kela (osasairauspäiväraha, ammatillisen kuntoutuksen vaihtoehdot; työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus, ammatillinen kuntoutusselvitys, uudelleen koulutus, koulutuskokeilu) ja

- Työeläkelaitokset (työeläkekuntoutuksen vaihtoehdot; työkokeilu, työhönvalmennus, uudelleen koulutus, elinkeinotuki, osakuntoutustuki, osatyökyvyttömyyseläke).

Osa-aikaiseen työhön paluu **Kelan osasairauspäivärahalla** on vapaaehtoinen järjestely, johon tarvitaan sekä työntekijän että työnantajan suostumus. Se ei saa vaarantaa työntekijän terveyttä ja toipumista. Työajan ja palkan on vähennyttävä 40–60 % aiemmasta, yrittäjällä työmäärän tulee vähentyä 40–60 %.

Ammatillisen kuntoutuksen kautta voi palata omaan työhön pitkän sairauspoissaolon jälkeen tai kokeilla muuta terveydentilaan sopivampaa työtä tai kouluttautua uuteen ammattiin.

Ammatillisen kuntoutuksen ajalta voi saada kuntoutusrahaa joko Kelasta tai omasta työeläkeyhtiöstäsi, riippuen siitä kumpi kuntoutuksen järjestää. Kuntoutusrahan määrän laskentatapa riippuu kustantajatahosta.

Työterveyshuollolla on tärkeä rooli työhön paluun suunnittelussa, varaa aika työterveyshuoltoon kolmikantaneuvotteluihin (työterveyslääkäri, työnantaja, sinä). Mikäli työterveyshuoltoa ei ole käytettävissä, ota yhteys omaan terveyskeskukseen tai omaan hoitotahoon työhön paluun asioiden suhteen. Sairaalan sosiaalitehtäjänsä kanssa voit pohtia vaihtoehtojasi.

Lääkinnällinen kuntoutus eli avoterapiat, sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssit

Mikäli tarvitset sairauden tai vammasi vuoksi kuntoutusta (esim. fysio- tai toimintaterapia), tätä haetaan pääsääntöisesti omasta terveyskeskuksesta. Lääkäri arvioi kuntoutustarpeesi ja tekee kuntoutussuosituksen omaan terveyskeskukseesi, jonka jälkeen terveyskeskuksen kuntoutustyöryhmä arvioi asiaa ja päättää, myöntääkö kuntoutusta ja minkä verran. Avokuntoutuksesta maksat sarjahoitomaksun.

Lääkäri voi suositella sinulle kuntoutusta myös yksityissektorin kautta, jolloin voit hakea kuntoutuskustannuksiin Kelasta korvausta.

Kela vastaa vaativasta lääkinällisestä kuntoutuksesta. Edellytyksenä Kelan vaatimaan lääkinälliseen kuntoutukseen pääsulle on, että hakija on alle 65-vuotias ja sairauden tai vamman aiheuttamat rajoitteet aiheuttavat huomattavia vaikeuksia

arjen toiminnoista suoriutumisessa ja osallistumisessa kotona, työssä tai opinnoissa. Hakemukseen tarvitaan julkisen terveydenhuollon laatima kuntoutussuunnitelma. Asiakkaalle Kelan kuntoutus on maksutonta.

Kela sekä eri sairausryhmien liitot ja yhdistykset tarjoavat sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskursseja, joihin osallistuminen on pääsääntöisesti maksutonta, joiltakin kursseilta peritään pientä omavastuusuutta. Matkakustannuksista voit hakea korvausta Kelasta sekä kuntoutuksen ajalta voi hakea kuntoutusrahaa. Vuoden 2022 alusta Kela ei voi enää myöntää kuntoutusrahaa veikkausvaroin rahoitettujen sopeutumisvalmennuskurssien ajalle. Myös matkojen korvaaminen veikkausvaroin rahoitetuille sopeutumisvalmennuskursseille päättyy.

Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskursseille hakeudutaan hakemuksella, tarvitaan myös lääkärin lausunto, jossa suositellaan kurssille osallistumista. Mikäli kyse on parikurssista, lausunnossa tulee olla maininta myös omaisen läsnäolosta. Lausunto on tarpeen, jos haetaan matkakorvauksia Kelasta tai Kelan kuntoutusrahaa.

Terveydenhuollon apuvälinepalvelu kuuluu lääkinnälliseen kuntoutukseen. Sairaaloissa toimii kuntoutusohjaajia, jotka ohjaavat kuntoutusasioissa ja tekevät tarvittaessa kotikäyntejä sekä apuvälinearvioita.

Kelan vammaisetuudet

Mikäli toimintakykysi on heikentynyt sairauden tai vamman vuoksi pitkäaikaisesti, **vähintään vuoden ajan**, sinulla voi olla oikeus Kelan vammaistukeen tai eläkettä saavan hoitotukeen. Voit täyttää hakemuksen Kelan verkkosivuilla tai paperiversiona, liitteeksi tarvitset lääkärin C-lausunnon (tai lääkärin B- lausunnon, jos siinä näkyy kaikki C-lausunnon tiedot). Etuutta voi hakea kuusi (6) kk takautuvasti. Sosiaalityöntekijä voi auttaa kartoittamaan toimintakykäsi elämän eri osa-alueilla.

Vammais- ja hoitotuki on jaettu kolmeen (3) eri tasoon sairauden tai vamman aiheuttaman haitan sekä avun, ohjauksen ja valvonnan tarpeen mukaan.

Jos tarvitset apua vain kotitaloustöissä ja asioinnissa, et voi saada vammaistukea. Tuki on verotonta eivätkä tulot/varallisuus vaikuta siihen.

Näin arvioit itse oikeuttasi saada kelan vammaisetuutta

Sinulle, joka olet työelämässä, työttömänä, sairauspäivärahalla, opiskelemassa tai kotona lapsen kanssa = 16 vuotta täyttäneen vammaistuki:

mikäli sairaus / vamma vaikeuttaa henkilökohtaisia toimiasi (mm. pukeutuminen, riisuutuminen, peseytyminen, wc-toimet, ruokailu) tai kodin ulkopuolella asiointia niin, että toimet vievät kohtuuttoman paljon aikaa tai tarvitset näihin toimiin toisen henkilön apua, sinulla saattaisi olla oikeus etuuteen.

Sinulle, joka olet eläkkeellä = eläkettä saavan hoitotuki:

mikäli sairaus / vamma vaikeuttaa henkilökohtaisia toimia (mm. pukeutuminen, riisuutuminen, peseytyminen, wc-toimet, ruokailu) tai kodin ulkopuolella asiointia niin, että tarvitset toimiin toisen henkilön apua vähintään viikoittain, sinulla saattaisi olla oikeus etuuteen.

Dialyysihoidossa olevilla on oikeus saada kelan vammaisetuutta pelkän dialyysihoidon perusteella (ei vaadita toimintakyvyn heikkoutta tai avun tarvetta). Vammaisetuuteen voi hakea korotusta erityiskustannusten perusteella, mutta etuutta ei myönnetä pelkästään erityiskustannusten perusteella.

(Korotus etuuksiin 1.8 – 31.12.2022)

Vammaistuen määrä / kk 2022	
Perus	95,39 € (98,75 €)
Korotettu	222,58 € (230,43 €)
Ylin	431,60 € (446,81 €)

Hoitotuen määrä / kk 2022	
Perus	73,00 € (75,58 €)
Korotettu	159,04 € (164,65 €)
Ylin	336,30 € (348,16 €)

Tukipalvelut kotiin

Sairauden tai vamman vuoksi et ehkä pysty selviytymään kotona ilman ulkopuolista apua. Kotihoito voi olla lääkkeiden jakoa, hoidollisia toimenpiteitä ja avustamista päivittäisissä toimissa (peseytyminen, pukeutuminen, syöminen, liikkuminen). Kotihoidon tukipalveluja ovat ateria-, kauppa, siivous- ja turvapuhelinpalvelut.

Kotipalvelun maksut määräytyvät palveluiden laadun, määrän ja bruttotulojesi mukaan. Mikäli avun tarve kotiin ei ole välitön, voit pyytää palvelutarpeen arvioinnin kotiin oman kuntasi sosiaalitoimen kautta. Mikäli tarvitset heti sairaalasta kotiutuessasi apua kotona, pyydä osaston henkilökunnalta tähän apua. Myös sairaalan sosiaalityöntekijä voi alkaa järjestellä kotiapua.

Kunnan vammaispalvelut

Mikäli sinulla on vamman tai sairauden vuoksi pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista, sinulla voi olla oikeus vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin. Asia laitetaan vireille oman kunnan vammaissosiaalityöhön hakemuksella ja lääkärin lausunnolla.

Alla esimerkkejä vammaissosiaalityön palveluista:

- Kuljetuspalvelut vaikeavammaisille henkilöille työ/koulumatkoihin, virkistykseen, vapaa-aikaan ja asiointiin
- Kuljetuspalvelut sosiaalihuoltolain nojalla (alle 65-vuotiaat)
- Vaikeavammaisten asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet
- Asunnon muutostyöt sosiaalihuoltolain nojalla (alle 65-vuotiaat)
- Henkilökohtainen apu vaikeavammaisille henkilöille
- Omaishoidontuki (alle 65-vuotiaat)

Omaishoidontuki

Omaishoidon tuki on kunnan määrärahasidonnainen palkkio pitkäaikaissairasta tai vammaista kotona hoitavalle omaiselle. Sitä haetaan kotikunnan sosiaalitoimesta. Omaishoidontuki on verollista tuloa hoitajalle ja sen suuruus määräytyy hoidettavan tarvitsevan avun määrästä.

Toimeentulotuki

Jos tulosi ja varasi eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin, sinulla voi olla mahdollisuus saada Kelan perustoimeentulotukea. Kyseessä on viimesijainen etuus, joka tarkoittaa, että kaikki muut etuudet, joihin sinulla saattaa olla oikeus, tulee olla haettuina.

Jos sinulla on sellaisia menoja, joihin et voi saada Kelan perustoimeentulotukea, voit hakea täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea oman kunnan sosiaalitoimesta.

Psyykkinen ja psykososiaalinen tuki, vertaistuki

Sinulla on mahdollisuus keskustella sairaalan sosiaalityöntekijän kanssa elämäntilanteestasi ja sairastumisen tai vammautumisen aiheuttamista muutoksista. Osastolla voi olla mahdollisuus päästä tarkempaan psykiatriseen arvioon, mikäli lääkäri arvioi tämän tarpeelliseksi.

Mikäli tarvitset keskusteluapua säännöllisemmin, voit ottaa yhteyttä oman kunnan mielenterveyspalveluihin. Rovaniemellä voit soittaa mielenterveys- ja päihdepalvelujen päivystykseen p. 040 715 8400 ajan varaamiseksi 24/7. Sairausryhmäkohtaiset yhdistykset tarjoavat vertaistukea ja säännöllisesti kokoontuvia kerhoja ja muita tilaisuuksia. Seuraa yhdistysten ilmoittelua paikallislehdissä, yhdistysten omilta nettisivuilta löydät myös tarkempaa tietoa.

Rovaniemellä Kriisikeskus (Lapin ensi- ja turvakoti) tarjoaa tukea traumaattisten tapahtumien ja eri elämäkriisien kohdatessa p. 040 553 7508.

Päihdepalvelut

Mikäli haluat jutella päihteiden käytöstäsi, ole yhteydessä oman kuntasi sosiaalitoimeen, missä annetaan neuvontaa päihdevieroitukseen ja -kuntoutukseen liittyvissä asioissa. Osastosi sosiaalityöntekijä voi auttaa sinua yhteydenoton tekemisessä tai yhteystietojen selvittämisessä.

Rovaniemellä A-klinikalle sinä tai läheisesi voitte varata arviointikäynnin p. 040 195 3981 ma-pe klo 9 – 10 tai tehdä yhteydenottopyynnön ympärivuorokauden päihdepalveluihin Virttu.fi -palvelun kautta.

Liikkumisesteisen pysäköintitunnus

Sinulla voi olla oikeus liikkumisesteisen pysäköintitunnukseen, jos sairaus tai vamma aiheuttaa pitkäaikaista itsenäistä liikkumista estävää haittaa (liikunnallinen haitta on vähintään haittaluokan 11 mukainen eli liikkumisen apuvälineeseen voimakkaasti tukeutuen tms.).

Näkövammaisille pysäköintitunnus voidaan myöntää, jos näöntarkkuus paremmassa silmässä on enintään 0,1 tai näkökyky kokonaisuudessaan on vähintään haittaluokan 17 mukainen. Luvan myöntää Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom).

Pysäköintilupaa haetaan paperilomakkeella Ajovarman toimipisteestä tai Traficomien oma-asiointipalvelun kautta sähköisesti. Hakemuksen lisäksi tarvitaan lääkärin lausunto, jossa näkyy, että lausunto on kirjoitettu vammaisen pysäköintilupaa varten ja jossa selviää sairauden, vian tai vamman laatu ja vaikeusaste sekä luvan tarpeellisuus. Pysäköintilupa on maksullinen.

Verotus

Tarkempaa infoa verotuksesta tehtäviin vähennyksiin saat vero.fi sivuilta.

Vapautus ajoneuvoveron perusverosta

Pysäköintiluvan perusteella ja hakemisen yhteydessä voit hakea samalla myös vapautusta ajoneuvoveron perusverosta. Tuolloin pysäköintiluvan hakemisen yhteydessä ilmoitetaan ajoneuvo, jolle halutaan vapautus aktivoida.

Invalidivähennys

Verotuksessa voidaan myöntää invalidivähennys, jos sairaus tai vamma aiheuttaa pysyvän, vähintään 30 % haitan. Vähennyksen voi saada sekä kunnallis- että valtionverotuksessa. Valtionverotuksessa invalidivähennyksen saa myös eläketulosta. Kunnallisverotuksessa invalidivähennys tehdään muusta puhtaasta ansiotulosta, joten sitä ei voi saada eläketulosta.

Invalidivähennyksen saamiseksi on ensimmäisellä kerralla liitettävä veroilmoitukseen lääkärintodistus, josta pysyvä haitta-aste ja sen alkamisajankohta ilmenevät. Työkyvyttömyyseläkkeellä tai yksilöllisellä varhaiseläkkeellä olevien haitta-aste on 100 % ja osatyökyvyttömyyseläkkeen saajien haitta-aste on 50 % ilman eri todistusta. Invalidivähennystä voi hakea takautuvasti viiden (5) vuoden ajalta. Oikeus työkyvyttömyyseläkkeen mukaiseen invalidivähennykseen säilyy senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Veronmaksukyvynt alentumisvähennys

Jos veronmaksukyky on sinun ja perheesi tulot ja varat huomioon ottaen erityisestä syystä (esim. elatusvelvollisuus, työttömyys ja sairaus) vähentynyt olennaisesti, veronmaksukyvynt alentumisvähennys voidaan vaatimuksesta myöntää.

Voit saada vähennyksen pelkkien suurten sairauskulujen perusteella, jos, sinun ja perheesi yhteenlaskettujen sairauskustannusten määrä verovuonna on vähintään

700 euroa ja sairauskulut ovat samalla vähintään 10 % puhtaiden ansio- ja pääomatulojesi yhteismäärästä. Veronmaksukyvyyn alentumisvähennystä voi hakea veroilmoituksella OmaVerossa tai paperisella ilmoituksella 50A (Ansiotulot ja niistä tehtävät vähennykset).

Kotitalousvähennys

Verovelvollinen saa vähentää osan yksityiselle henkilölle tai yritykselle maksamastaan hoiva- tai hoitotyöstä, kodinhoitopalveluista tai asunnon ja vapaa-ajan asunnon korjaustöistä. Vähennykseen oikeuttavat kustannukset, jotka verovelvollinen on maksanut omassa taloudessaan tai omien ja puolison vanhempien sekä isovanhempien taloudessa tehdystä työstä.

Kotitalousvähennyksen voi ilmoittaa OmaVerossa tai paperilomakkeella (14A, 14B ja 14C).

Autoveron palauttaminen vamman perusteella

Autoveron palautusta on mahdollisuus tietyin edellytyksin hakea vaikeavammaisen käyttöön tulevasta autosta, joka rekisteröidään Suomessa ensimmäistä kertaa.

Voit saada autoveron kokonaan takaisin, jos veron määrä on enintään 3 770 euroa. Jos voit luotettavasti selvittää, että tarvittavat automaattivaihteisen auton, enimmäismäärä on 4 980 euroa. Voit saada tällaisen palautuksen, jos jompikumpi seuraavista ehdoista täyttyy:

- Sinulla on liikunta- tai näkövamma, jonka haitta-aste on pysyvästi vähintään 80 %, ja auto tulee omaan käyttöösi. Liikuntavammalla tarkoitetaan alaraajojen vammoja ja sairauksia. Esimerkiksi keuhkosairaudet, sydänsairaudet tai muut sisäelinsairaudet eivät ole laissa tarkoitettuja liikuntavammoja, vaikka ne vaikeuttaisivat liikkumista.
- Sinulla on vamma tai sairaus, jonka haitta-aste on pysyvästi vähintään 60 %. Lisäksi auton hankinta on olennaisen tarpeellinen työsi, toimesi tai ammattiin valmistumista varten tapahtuvan opiskelusi vuoksi.

Jos koko autoveron palauttamisen ehdot eivät täyty, voit saada palautuksena 60 prosenttia autoverosta. Palautuksen enimmäismäärä on kuitenkin 2 460 euroa. Voit saada 60 %:n palautuksen, jos nämä edellytykset täyttyvät:

- Liikuntakykyysi on heikentynyt alaraajan puuttumisen tai toiminnan vajavuuden vuoksi niin, että vamman pysyvä haitta-aste on vähintään 40 prosenttia.
- Auton hankinta on sinulle olennaisen tarpeellinen työsi, toimesi tai ammattiin valmistumista varten tapahtuvan opiskelusi vuoksi.

Potilaan oikeusturva

Potilaan asema ja oikeudet

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista sisältää mm., että potilaalla on oikeus saada riittävät tiedot omaan hoitoonsa liittyvistä asioista. Lisäksi hänellä on oikeus tehdä omaa hoitoaan koskevia päätöksiä.

Potilaan asiakirjoissa olevia tietoja ei saa luovuttaa ilman hänen suostumustaan ulkopuolisille eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Hoitoon tai kohteluunsa tyytymätön potilas voi tehdä muistutuksen hoitavan yksikön vastaavalle johtajalle. Opastusta tämän lain soveltamisessa voi kysyä terveydenhuollon potilas- asiamieheltä.

Potilasvahinkovakuutus

Potilasvahinkovakuutus korvaa potilasvahinkolain mukaisesti terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä potilaalle aiheutuneen henkilövahingon. Hakemus tehdään kolmen (3) vuoden kuluessa Potilasvakuutuskeskukseen, joka tapauskohtaisesti ratkaisee hakemukset.

Lääkevahinkovakuutus

Lääkevahinkovakuutuksesta haetaan korvausta lääkkeiden aiheuttamista vammoista tai sairauksista.

Potilasasiamies

Lapin sairaanhoitopiirissä potilasasiamiehen tavoittaa numerosta 040 506 0083. Sairaanhoitopiirin potilasasiamies toimii myös Inarin, Utsjoen, Kittilän, Kolarin, Pellon ja Muonion-Enontekiön perusterveyshuollon potilasasiamiehenä.

Sosiaalihuollon asiakkaan oikeusturva

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sisältää säännökset, jotka liittyvät sosiaalitoimen asiakkaan oikeusturvaan, itsemääräämisoikeuteen ja oikeuteen hyvään huoltoon ja palveluun sekä asioiden tiedonsaantiin.

Sosiaaliasiamies auttaa ja neuvoa asiakkaita tämän lain soveltamisessa sekä tarvittaessa auttaa muistutuksen tekemisessä. Jokaisessa kunnassa on sosiaaliasiamies, jonka puoleen asiakkaat voivat kääntyä.

Hoitopaikan valinnan vapaus kiirettömässä sairaanhoidossa

Perusterveydenhuolto

Asiakkaalla on mahdollisuus valita hoitopaikkansa koko maan terveysasemista (Terveydenhuoltolaki 48 §). Valinnasta tulee tehdä kirjallinen ilmoitus sekä hoitovastuussa olevan kunnan, että valitun kunnan terveyskeskukselle tai terveysasemalle. Myös sähköinen viesti, esim. sähköposti, tulkitaan kirjalliseksi ilmoitukseksi.

Hoitovastuu siirtyy valitulle terveyskeskukselle viimeistään kolmen (3) viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta. Valinta voi kohdistua vain yhteen terveyskeskukseen ja terveysasemaan. Uuden valinnan voi tehdä aikaisintaan vuoden kuluttua edellisestä valinnasta.

Valitessaan terveyskeskuksen ja terveysaseman henkilö valitsee kaikki perusterveydenhuollon palvelut, joihin kuuluvat muun muassa avosairaanhoito, lasten- ja äitiysneuvola, muu terveysneuvonta, suun terveydenhuolto, mielenterveys ja päihdepalvelut sekä terveyskeskuksen lyhytaikainen vuodeosastohoito.

Perusterveydenhuollon palvelut tarjotaan hänelle samalla tavalla kuin hänen valitsemansa terveyskeskuksen ja terveysaseman vastuuväestölle. Valinta ei koske koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa eikä pitkäaikaista laitoshoidoa. Kunnalla ei ole myöskään velvollisuutta järjestää kotisairaanhoitoa oman alueensa ulkopuolelle.

Toisiin kuntiin asumis- ja muihin palveluihin pitkäaikaisesti sijoitetut asiakkaat voivat käyttää terveydenhuoltolain mukaista valinnanvapautta. Näin voidaan välttyä maksusitoumusmenettelyltä.

Erikoissairaanhoito

Asiakkaalla on mahdollisuus valita hoitopaikkansa koko maan kunnallisista erikoissairaanhoidon yksiköistä yhteisymmärryksessä lähettävän lääkärin kanssa. Hoitopaikan valinta koskee kulloistakin lähetettä ja mikäli potilas tarvitsee uudelleen erikoissairaanhoitoa, hoitopaikan voi valita aikaisemmasta valinnasta riippumatta. Lähetteessä tulisi mainita, että kyse on potilaan valinnanvapaudesta.

Kelan matkakorvaukset valinnan vapautta käytettäessä

Perusterveydenhuollon osalta korvataan matkat sen mukaan, mitä ne olisivat omaa kuntaa lähinnä olevaan terveyskeskukseen ja erikoissairaanhoidon osalta korvataan matkat sen mukaan, mitä ne olisivat lähimpään yliopistosairaalaan.

Kuntien yhteystietoja

Yhteystiedot poimittu kuntien nettisivuilta. Muutokset ovat mahdollisia.

Kunta	Sosiaalitoimi
Enontekiö	Johtava sosiaalityöntekijä p. 040 532 6594 Sosiaalityöntekijä p. 040 674 1163
Inari	Aikuissosiaalityöntekijä p. 040 708 5802 vammaispalvelun sosiaalityöntekijä p. 040 703 1191
Kemijärvi	sosiaalityöntekijä aikuiset p. 040 178 4996 tai vammaispalvelut p. 040 742 9644
Kittilä	Aikuissosiaalityö p. 040 5894579, Vastaava sosiaalityöntekijä p. 0400 139 684
Kolari	Aikuissosiaalityö p. 0400 120 098. Vammaissosiaalityö p. 040 012 0098 tai 040 766 1549
Muonio	sosiaalityö +358405691797 tai +358404895181
Pello	Sosiaalityöntekijä p. 040 581 1254, Sosiaalityöntekijä-lastenvalvoja p. 040 732 8879
Pelkosenniemi	Sosiaalijohtaja p. 040 532 0474. ma. sosiaalityöntekijä p. 040 745 9980
Posio	Sosiaalityöntekijä p. 040 801 2306 Perusturvatoimisto p. 040 801 2374
Ranua	Vs.sosiaalityöntekijä p. +358 40 653 1415 tai Sosiaalityöntekijä p. +358 40 519 1737
Rovaniemi	Sosiaalipalveluiden palveluneuvonta ma–pe klo 9–15 p. 016 322 6701
Salla	Sosiaalityöntekijä p. +358 40 820 5067 tai p. +358 40 525 1279
Savukoski	Sosiaalijohtaja P. 040 725 7558
Sodankylä	Sosiaalityöntekijä p. 0400 188 418, p. 040 686 3950 Ikäihmisten palveluohjaus ma–pe klo 9–12 p. 040 187 5577
Utsjoki	Sosiaalityöntekijä p. 040 577 7045. Sosiaali- ja terveystoimisto p. 040 181 0269

Lisätietoja, lomakkeita, ohjeita mm.

- KELA
- Verohallinto
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Työeläke.fi
- Traficom
- TE-palvelut
- Vammaispalvelujen käsikirja
- Toimeentulotukilaskuri
- Kuntien omat sivut